

อุปกรณ์และวิธีการ

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อทราบพฤติกรรมการบริโภคอาหาร และทราบความสัมพันธ์ของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้บริโภคในร้านอาหารตามสั่ง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ผู้บริโภคในร้านอาหารบุญมีโภชนา อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในรอบ 1 สัปดาห์ ก่อนการเก็บข้อมูลจริง โดยเฉลี่ยวันละ 19 โต๊ะ ดังนั้นใน 1 สัปดาห์ มีผู้บริโภคเฉลี่ย 19×7 เท่ากับ 133 โต๊ะ

กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคำนวณ โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

N = ขนาดประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง
ในที่นี้ให้ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าสูตร } n &= \frac{133}{1 + [133(.05)^2]} \\ &= 99.81 \end{aligned}$$

ดังนั้นจากการแทนค่าในสูตรเมื่อประชากรเท่ากับ 133 โด๊ยะ จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 99.81 โด๊ยะ ปรับเป็นจำนวนเต็มได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 100 โด๊ยะ ผู้บริโภคนจำนวน 100 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญและผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นผู้นำกลุ่มในโด๊ยะเพียง 1 คน ที่มีความยินดีตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ ได้แก่

1. แบบสอบถาม สำหรับผู้บริโภค โดยแบ่งเป็น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านลักษณะทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 6 ข้อ เป็นแบบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิดบางส่วน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร เป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ เพื่อวัดความรู้ จำนวน 11 ข้อ แต่ละข้อมีตัวเลือกตอบ 3 คำตอบ คือ ใช่ ไม่ใช่ และไม่แน่ใจ ให้เลือกเพียง 1 คำตอบ ตอบใช่ได้ 1 คะแนน ตอบไม่ใช่หรือไม่แน่ใจได้ 0 คะแนน คะแนนที่ได้เป็นข้อมูลอันตรายภาค โดยแบ่งเกณฑ์การพิจารณาคะแนนระดับความรู้เป็นแบบอิงเกณฑ์ 3 ระดับ ดังนี้ (เยาวดี, 2548)

มีความรู้ในระดับดี (81 – 100%)	ระดับคะแนน	8.9 - 11.0
มีความรู้ในระดับมีพอควร (61 – 80%)	ระดับคะแนน	6.7 - 8.8
มีความรู้ในระดับน้อย (0- 60%)	ระดับคะแนน	0.0 - 6.6

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติต่อการบริโภคอาหาร ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อวัดระดับเจตคติ จำนวน 18 ข้อ ข้อคำถามเป็นข้อความที่แสดงทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ละข้อมีระดับเจตคติให้เลือกตอบ 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยถือว่ามีช่วงห่างเท่าๆ กัน ให้เลือกตอบเพียง 1 ระดับ โดยพิจารณาให้คะแนนตามตัวเลือก ดังนี้ (อุทุมพร, 2548)

ลักษณะคำถามด้านบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	4	คะแนน
เห็นด้วย	=	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	=	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	1	คะแนน

ลักษณะคำถามด้านลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	1	คะแนน
เห็นด้วย	=	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	=	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	4	คะแนน

คะแนนรวมที่ได้เป็นข้อมูลอันตรภาค เกณฑ์การพิจารณาระดับเจตคติ ใช้แบบอิงเกณฑ์ 3 ระดับ เช่นเดียวกับคะแนนความรู้ แต่คะแนนในส่วนนี้ไม่ได้เริ่มต้นจากศูนย์ จึงต้องปรับฐานก่อนเทียบร้อยละ ดังนี้ หากคะแนนเต็มจริงโดย คะแนนสูงสุดลบคะแนนต่ำสุด ($72-18 = 54$) นำคะแนนเต็มจริง (54) เทียบร้อยละตามเกณฑ์ แล้วบวกด้วยคะแนนต่ำสุด (18) กลับคืนจะเป็นระดับเจตคติต่อการบริโภคอาหารที่ต้องการ ดังนี้ (บุญธรรม, 2546; เขาวดี, 2548)

มีเจตคติในระดับดี (81 – 100%)	ระดับคะแนน	61.3 - 72.0
มีเจตคติในระดับมีพอควร(61 – 80%)	ระดับคะแนน	50.5 - 61.2
มีเจตคติในระดับไม่ดี (0- 60%)	ระดับคะแนน	18.0 - 50.4

ส่วนที่ 4. แบบสอบถามเกี่ยวกับค่านิยมต่อการบริโภคอาหาร ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า เพื่อวัดระดับค่านิยม จำนวน 10 ข้อ ข้อคำถามเป็นข้อความที่แสดงทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ละข้อมีระดับค่านิยมให้เลือกตอบ 4 ระดับ คือ มาก ก่อนข้างมาก ก่อนข้างน้อย น้อย โดยถือว่ามีช่วงห่างเท่าๆ กัน ให้เลือกตอบเพียง 1 ระดับ โดยพิจารณาให้คะแนนตามตัวเลือก ดังนี้ (อุทุมพร, 2548)

ลักษณะคำถามด้านบวก

มาก	=	4	คะแนน
ก่อนข้างมาก	=	3	คะแนน
ก่อนข้างน้อย	=	2	คะแนน
น้อย	=	1	คะแนน

ลักษณะคำถามด้านลบ

มาก	=	1	คะแนน
ก่อนข้างมาก	=	2	คะแนน
ก่อนข้างน้อย	=	3	คะแนน
น้อย	=	4	คะแนน

การพิจารณาให้คะแนน โดยจัดระดับค่านิยมต่อการบริโภคอาหาร ดังนี้

มีค่านิยมในระดับดี (81 – 100%)	ระดับคะแนน	35.0 - 40.0
มีค่านิยมในระดับมีพอควร (61 – 80%)	ระดับคะแนน	29.0 - 34.0
มีค่านิยมในระดับไม่ดี(0- 60%)	ระดับคะแนน	10.0 - 28.0

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การมีและการเข้าถึงทรัพยากรทางการบริโภคอาหาร ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า จำนวน 5 ข้อ ข้อคำถามเป็นข้อความที่แสดงเฉพาะด้านบวก แต่ละข้อมีระดับให้เลือกตอบ 4 ระดับ คือ มีพอเพียง

มีค่อนข้างพอเพียง มีค่อนข้างไม่พอเพียง มีไม่พอเพียง โดยถือว่ามีช่วงห่างเท่าๆ กัน ให้เลือกตอบเพียง 1 ระดับ โดยพิจารณาให้คะแนนตามตัวเลือก ดังนี้ (อุทุมพร, 2548)

ลักษณะคำถามด้านบวก

มีพอเพียง	=	4	คะแนน
มีค่อนข้างพอเพียง	=	3	คะแนน
มีค่อนข้างไม่พอเพียง	=	2	คะแนน
มีไม่พอเพียง	=	1	คะแนน

การพิจารณาให้คะแนน โดยจัดระดับปัจจัยเอื้อ ดังนี้

มีปัจจัยเอื้อในระดับมาก (81 – 100%)	ระดับคะแนน	18.0 - 20.0
มีปัจจัยเอื้อในระดับปานกลาง (61 – 80%)	ระดับคะแนน	15.0 - 17.0
มีปัจจัยเอื้อในระดับน้อย (0- 60%)	ระดับคะแนน	5.0 - 14.0

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจากสื่อต่างๆ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจากบุคคลต่างๆ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลต่างๆ และการได้รับรู้นโยบายในด้านการบริโภคอาหาร ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า จำนวน 20 ข้อ ข้อคำถามเป็นข้อความที่แสดงเฉพาะด้านบวก แต่ละข้อมีระดับให้เลือกตอบ 4 ระดับ คือ ได้รับมาก ได้รับค่อนข้างมาก ได้รับค่อนข้างน้อย ไม่ได้รับเลย โดยถือว่ามีช่วงห่างเท่าๆ กัน ให้เลือกตอบเพียง 1 ระดับ โดยพิจารณาให้คะแนนตามตัวเลือก ดังนี้ (อุทุมพร, 2548)

ลักษณะคำถามด้านบวก

ได้รับมาก	=	3	คะแนน
ได้รับค่อนข้างมาก	=	2	คะแนน
ได้รับค่อนข้างน้อย	=	1	คะแนน
ไม่ได้รับเลย	=	0	คะแนน

การพิจารณาให้คะแนน โดยจัดระดับปัจจัยเสริม ดังนี้

มีปัจจัยเสริมในระดับมาก (81– 100%)	ระดับคะแนน	49.0 - 60.0
มีปัจจัยเสริมในระดับปานกลาง (61– 80%)	ระดับคะแนน	37.0 - 48.0
มีปัจจัยเสริมในระดับน้อย (0- 60%)	ระดับคะแนน	0.0 - 36.0

2. แบบสังเกต สำหรับผู้สังเกตพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

แบบสังเกตพฤติกรรมการบริโภคอาหาร มีจำนวน 20 ข้อ เพื่อวัดระดับพฤติกรรม ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าที่ให้ผู้สังเกตเลือกตอบเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้บริโภค แต่ละข้อมีตัวเลือก 2 ระดับ คือ ปฏิบัติ และไม่ปฏิบัติ โดยพิจารณาให้คะแนนตามตัวเลือก ดังนี้

ลักษณะคำถามด้านบวก

ปฏิบัติ	=	1	คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	=	0	คะแนน

ลักษณะคำถามด้านลบ

ปฏิบัติ	=	0	คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	=	1	คะแนน

เกณฑ์การพิจารณาระดับพฤติกรรม โดยจัดระดับคะแนนดังนี้

มีพฤติกรรมในระดับดี (81-100%)	ระดับคะแนน	17.0 - 20.0
มีพฤติกรรมในระดับพอใช้ (61-80%)	ระดับคะแนน	13.0 - 16.0
มีพฤติกรรมในระดับไม่ดี (0-60%)	ระดับคะแนน	0.0 - 12.0

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ
2. กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหาแบบสังเกตและแบบสอบถาม และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน
3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบสังเกตและแบบสอบถาม โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. นำแบบสังเกตและแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบโครงสร้างเนื้อหาของแบบสังเกตและแบบสอบถามและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
 - 5.1 การหาความตรง (Validity) โดยการนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ
 - 5.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความตรงแล้วไปทดลองใช้กับผู้บริโภคในร้านอาหารตามสั่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์เครื่องมือด้านความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดเจตคติต่อการบริโภคอาหาร ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7980 แบบวัดค่านิยมต่อการบริโภคอาหาร ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8710 แบบวัดเกี่ยวกับปัจจัยเอื้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7498 แบบวัดเกี่ยวกับปัจจัยเสริม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8270 และแบบวัดพฤติกรรมกรบริโภคอาหาร ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7526
 - 5.3 ในส่วนของแบบวัดความรู้ ได้นำมาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่ายรายข้อ โดยใช้วิธีของ Kuder Richardson(KR-20) เลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าตรรกษนิความยากง่ายระหว่าง 0.2-0.8 และการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ เลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก

ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป เนื่องจากการให้คะแนนเป็น 0 กับ 1 และข้อคำถามมีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกในสัดส่วนที่พอเหมาะ (บุญธรรม, 2537) ได้ค่าความเชื่อมั่นภาพรวมเท่ากับ .7555

6. นำผลการวิเคราะห์คุณภาพและเนื้อหา มาปรับปรุงแบบสอบถามและแบบสังเกตขั้นสุดท้าย ก่อนนำแบบสอบถามและแบบสังเกตไปเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยแจ้งให้เจ้าของร้านอาหารทราบถึงวัตถุประสงค์และระยะเวลาในการวิจัย
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการสังเกตและการใช้แบบสอบถาม ซึ่งก่อนให้แบบสอบถามผู้วิจัยได้แนะนำตนเอง และอธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัยเป็นรายบุคคล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

นำแบบสังเกตและแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไป (ปัจจัยทางชีวสังคม) ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายให้เห็นลักษณะของข้อมูล
2. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม แต่ละปัจจัยกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ทดสอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
3. วิเคราะห์หาตัวแปรทำนายพฤติกรรมการบริโภคอาหาร โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise Method

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2548 ถึง กุมภาพันธ์ 2549